

#METOO

Resistance stories about sexual harassment within social work in Sweden

SANNA JANGLAND, LOUISE THORÉN LAGERLÖF,
AND MONA LIVHOLTS

Keywords

#MeToo, #ReportingWorries, sexual harassment, social work, resistance stories, intersectionality, sexualization, racialization, ageism, organizational culture of silence

Summary

#MeToo has become a global digital feminist resistance movement where sexual harassment and sexualized violence have been made visible in different situations and occupations. In Sweden the hashtag #orosanmälan (English: #ReportingWorries) was created in 2018 for social workers. Very few studies have been conducted on sexual harassment in social work, a gap that this study aims to fill. The aim is to make visible, analyze and critically reflect on resistance stories about sexual harassment from within social work in Sweden. The study applies an analytical framework of gender and heteronormativity, age and racialization, emphasizing Butler's key analytical concepts performativity, heteronormativity and subversion. The method is a narrative analysis of "small stories" (Georgakopoulou 2015) based on the first one hundred entries on the Swedish website #orosanmälan for social workers (<https://www.metoo-orosanmalan.nu>). The analysis shows how sexual harassment occurs in contexts of unequal power relations constituted through performative acts of speech against women social workers, students and girls who are clients, and focuses on pregnant, young, racialized, and lesbian bodies. Findings demonstrate how both men and women as leaders and colleagues participate in sexual harassment to devalue women's competence, and how threats of punishment are used to subordinate and objectify women social workers. #ReportingWorries challenges the discourse of Sweden as a country of equality and the core values of social work as a discipline and profession based on human rights, social justice, respect, and dignity when sexual harassment is investigated from within social work.

Under #metoo postade kvinnor inom socialt arbete sina berättelser om sexuella trakasserier och våld under hashtaggen #orosanmälan. Artikelns syfte är att synliggöra, analysera och reflektera kritiskt kring de motståndsberättelser som kom inifrån socialt arbete och vad de gör med bilden av socialt arbete som akademiskt ämne och profession.

#METOO

Motståndsberättelser om sexuella trakasserier i(nifrån) socialt arbete i Sverige

SANNA JANGLAND, LOUISE THORÉN LAGERLÖF OCH MONA LIVHOLTS

#orosanmälan är ett upprop för socialarbetare som har erfarenhet av att läsas som kvinnor, mot sexism, sexuella trakasserier och sexuella övergrepp inom yrkeskåren. Sexuella övergrepp, trakasserier och sexism existerar även bland oss socialarbetare och nu är det dags att gå ihop och visa att vi inte accepterar det! (#orosanmälan 2018-12-03)

Detta inledande citat är hämtat från hashtaggen #orosanmälan, ett upprop där yrkesverksamma berättar om sexuella trakasserier i(nifrån) socialt arbete som akademisk disciplin och profession i Sverige. Berättelserna handlar om socio-
nomutbildningen och organisationer som socialtjänst, kriminalvård samt hem för vård och boende. De utgör fragment i ett större sammanhang av #metoo-rörelsen som grundades 2006 av kvinnorrättsaktivisten Tarana Burke från New York i syfte att stödja svarta kvinnor i underprivilegierade områden som överlevare av sexualiserat våld. I samband med anklagelserna mot filmproducenten Harvey Weinstein 2017 startade skådespelerskan och aktivisten Alyssa Milano en #metoo-kampanj på Twitter, som vuxit till en digital feministisk rörelse med mer än 1,7 miljoner användare i 85 länder (Hearn 2018).

Frihet från sexuella trakasserier är en samtida och framtida hållbarhets- och

demokratifråga (WHO 2014; Globala målen för hållbar utveckling 2015). De anmälda brott som ökat under 2000-talet i Sverige är sexualbrott mot kvinnor, vilket inkluderar sexuella trakasserier (Brå 2018). I Sverige är det Diskrimineringslagen (2008: 567, 1§5) och Jämställdhetslagen (1991: 433, 16 a §) som definierar sexuella trakasserier, vilket avser ord eller handling av sexuell natur som leder till att en per-

En utgångspunkt i denna studie är att det finns en subversiv kraft i självbiografiska minnesberättelser om sexuella trakasserier i digitala feministiska rum med potential att omskapa den dominerande berättelsen om jämlikhet och socialt arbete.

son känner sig kränkt och som skapar en hotfull eller kränkande arbetsmiljö.

Vittnesmålen i #orosanmälan utmanar den övergripande berättelsen om jämlikhet och socialt arbete som välfärdsprofession i en svensk kontext. Genusforskning (Hearn med flera 2012; Martinsson, Griffin och Girilti Nygren 2016) som studerat den dominerande diskursen om Sverige som det mest jämlika landet internationellt, visar hur statistik, rapporter, politisk retorik och populärkultur skapar en mytiskt performativ bild där ideal om svenskhet och den heterosexuella familjen underbygger nationalistiska, hetero-

och cisnormativa positioner. LaFrance och McKenzie-Mohr (2014) diskuterar hur motberättelser som synliggör erfarenheter av utsatthet och underordning kan förändra sådana dominerande diskurser om sexualitet, moderskap, passivitet, våld och rasism som begränsar kvinnors livsvillkor.

Lindholm (1993) beskriver hur kvinnor är föregångare i socialt arbete, men att positioner besätts av män när ämnet akademiseras. Mellan 1979 och 1983 när de första fyra professurerna i socialt arbete inrättas är samtliga, tre sociologer och en psykolog, män. Idag utgör kvinnor 85% av socionomstudenterna (SCB 2019), men forskning visar att män gynnas med avseende på inflytande och makt och att kunskapen om sexuella trakasserier är mycket bristfällig (Hertz och Kullberg 2012; Brunnberg 2013; Mendes, Ringrose och Keller 2018). Livholts (2001/2011) har kritiskt granskat hur disciplinens fokus mot utsatta grupper och sociala problem också bidrar till att skapa bilder av kategoriserade andra samtidigt som ojämlika maktrelationer inom ämnets institutioner för forskning och utbildning osynliggörs. Livholts (2017, 2019) lyfter fram det situerade livsskrivandets potential att inifrån det sociala arbetets institutionella hierarkier synliggöra ojämlika strukturer och skapa inkluderande och kreativa rum för hållbar forskning och utbildning. En utgångspunkt i denna studie är att det finns en subversiv kraft i självbiografiska minnesberättelser om sexuella trakasserier i digitala feministiska rum med potential att omskapa den dominerande berättelsen om jämlikhet och socialt arbete i Sverige.

Studien hämtar inspiration från Butlers (1990, 2005) teorier om språkets performativa makt att iscensätta genus och att ge en historisk situation ett nytt namn för att organisera motstånd, och riktar uppmärksamhet mot hur kvinnors subjekt-positioner formas intersektionellt. Syftet är att synliggöra, analysera och kritiskt reflektera kring motståndsberättelser om sexuella trakasserier i(nifrån) socialt arbete som akademisk disciplin och profession i Sverige.

Genus/intersektioner/subversioner

Intersektionalitetsteori har växt fram utifrån en kritik mot vita kvinnors privilegier i relation till rasifiering och klass (de los Reyes, Molina och Mulinari 2005). Denna studie fokuserar på genus och heteronormativitet, motiverat av att uppropet riktas till socialarbetare med ”erfarenhet av att läsas som kvinnor, oavsett egen könsidentitet” (#orosanmälan 2018-12-03), samt inkluderar ålder och rasifiering utifrån att de förekommer i en del berättelser. Butlers (1990, 2004, 2005) genusteori med analytiska termer som performativitet, heteronormativitet och subversion är central för studien. Utgångspunkten är att genus rekonstrueras utifrån rådande samhällsnormer i relation till vilket genus en människa uppfattas förkroppsliga. *Den heterosexuella matrisen* är en modell som illustrerar hur kulturellt begrip-liga kroppar utgår från två kön och en obligatorisk heterosexualitet, där genus formas genom *performativa sociala praktiker* av stilerade kroppssakter. Butler (1990, 2005) utmanar begreppsliggöran-

det av kulturell och social underordning genom att genus förstås som ett performativt föränderligt verk. Genusnormer upprätthålls då människor iscensätter och handlar i enlighet med dem, men eftersom de är beroende av att upprepas finns en *subversiv* kraft i att genusnormer kan *avsättas* genom misslyckad eller parodisk upprepning (Butler 1990: 192). Krekula (2007) kritiserar den teoretiska tystnaden kring ålder i feministisk teori och menar att genus och heteronormativitet även underbyggs av framställningar av familjen, främst genom fokus på unga kvinnors föräldraskap till små barn. En annan aspekt är hur relationen mellan sexism och ålderism innebär en objektifiering och sexualisering av yngre kvinnor och ett osynliggörande av äldre kvinnor. Brah och Phoenix (2004) tar utgångspunkt i kvinnors biografier och motstånd mot förtryck för att problematisera kategorin kvinna kopplat till rasifiering, sexualisering och klass. De synliggör den diskursiva motmakt som subjektsskapande av feminiteter innebär där svarta kvinnors kroppar fått bära en påtvingad tystnad. Brah och Phoenix (2004: 76, vår översättning) argumenterar för ”det politiska subjektets historiska makt att utmana tvingande underordningar och därmed också skapa nya visioner”. hooks (1989) betonar den frigörande kraften för förtryckta och koloniserade subjekt att göra motstånd och tala tillbaka genom skrivna berättelser. Detta skrivande skiljer sig från det vardagliga talet som inte synliggör och utmanar sexism och rasism. Det kräver mod menar hooks, eftersom det

också skapar oro och överväganden om konsekvenserna av att offentliggöra och publicera berättelserna.

Sexuella trakasserier i ett postdisciplinärt forskningsfält

Forskning om sexuella trakasserier placerar sig i det Strid, Åberg och Holt (2014) benämner *våld som postdisciplinärt forskningsfält*, ett område som omfattar både ämnesspecifika och tvärvetenskapliga studier. MacKinnons (1979: 1, vår översättning) klassiska studie definierar sexuella trakasserier som: ”Den oönskade situationen av sexuella krav i ett sammanhang av ojämlika maktrelationer.” MacKinnon beskriver två olika processer. Den första avser att en person i maktställning förväntar sig sexuell interaktion i utbyte mot att en kvinna i underordnad position ska få behålla sitt jobb; den andra handlar om arbetsförhållanden där en kvinna utsätts för upprepade sexuella kränkningar eller invitationer som inte har koppling till en förmån. MacKinnon krävde att sexuella trakasserier skulle erkännas som diskriminering och ett brott mot mänskliga rättigheter samt yrkade på lagändringar. Även om forskning om sexuella trakasserier idag utgör ett postdisciplinärt fält med olika inriktningar och teoretiska ansatser, så är de frågor om ojämlikhet, definitioner och lagstiftning som MacKinnon identifierade fortfarande aktuella. Bondestams och Lundqvists (2018) internationella forskningsöversikt *Sexuella trakasserier i akademien* visar på komplexitet i relation till definitioner och rapportering i olika länder. Sexuella trakasserier är ett under-

rapporterat brott som ofta inte anmäls på grund av rädsla att inte bli trodd samt skuld- och skamkänslor. Bristande kunskaper samt ett alltför ensidigt fokus på individcentrerade och positivistiskt inriktade studier inom ämnen som juridik, kriminologi och psykologi, motiverar behovet av studier inom fler discipliner och studier som kan adressera ämnets komplexitet.

Forskning visar att det i hög grad är kvinnor som objektifieras i sammanhang av sexuella trakasserier. I en svensk studie fann Bondestam och Carstensen (2004) att sexuella trakasserier inte utgjordes av enskilda händelser utan var pågående könskränkande processer. Det finns också föreställningar om att det är specifika kvinnor som blir utsatta för trakasserier utifrån utseende och beteende, och att trakasserier sker någon annanstans (Carstensen 2004). Birinxhikaj och Guggisberg (2017) visar att motståndshandlingar mot sexuella trakasserier kan handla om att säga ifrån, söka rådgivning eller anmäla händelsen och att kvinnans handlingsutrymme är beroende av hennes livssituation i övrigt. Carstensen (2016) menar att kvinnans subjektiva upplevelse förefaller tas på allvar först när händelsen kan bekräftas av andra närvarande, men det finns också studier som visar att kring-personer ofta har vetskap eller är delaktiga (se exempelvis Andersson 2007). Anderssons (2007) studie av könskränkningar vid svenska universitet uppmärksammar problemet med otydliga definitioner och gränsdragningen mellan könskränkningar och sexuella trakasse-

rier. Könnskränkande processer innefattar lönediskriminering, sexuella trakasserier och könsskränkande beteende. De pågår under lång tid, antar diffusa former och får ofta till följd att kvinnan degraderas till enklare arbetsuppgifter med nedstämdhet och sjukskrivning som följd. Holland och Cortina (2013) undersökte hur kvinnor som själva identifierade sig som feminister och feministiska aktivister utsattes för könsskränkande behandling och sexuella trakasserier. Holland och Cortina fann att de som identifierade sig som feminister i mindre grad utsattes för sexuella trakasserier och att medvetenheten om makt gjorde att de i högre grad kunde identifiera sexuella trakasserier, medan feministiska aktivister hade större erfarenhet av båda formerna av kränkningar.

Vi har inte funnit några forskningsstudier om sexuella trakasserier inom svenskt socialt arbete. De få internationella studier som genomförts har lyft fram komplexiteten inom fältets olika verksamheter och behovet av förebyggande åtgärder. O'Reilly och Garrett (2017: 115) lyfter fram den komplexitet som sexuella trakasserier har inom ett fält som socialt arbete genom att det innefattar så många olika slags verksamheter där genus och makt interagerar på olika sätt. Kvinnliga socialarbetare kan exempelvis utsättas för sexuella trakasserier både av manliga kollegor och av klienter, vilket möjliggörs genom att sexualiserande handlingar betraktas som "acceptabel maskulinitet". Wood och Moylan (2016) konstaterar att socionomstudenter som tränats i hur de ska agera vid sexuella trakasserier kände sig

mer säkra och förberedda när de kom ut i arbetslivet och att träning därför bör ingå i socionomutbildningen (se även Cuming Mansfield med flera 2017).

Feministiska digitala sociala rörelser

Vår studie fokuserar på #orosanmälan inom #metoo-kampanjen som en del av feministiska digitala sociala rörelser på sociala medier. Feministisk forskning problematiserar frågor kring representation och synliggörande kopplat till kvinnors rättigheter, eftersom kategorin kvinnor skapas i interaktion med rasifiering, klass, ålder och geopolitisk kontext (Zarkov och Davies 2018). Flera studier visar att kvinnor stärks i sitt motstånd vid kollektiv organisering (Lievrouw 2011; Milan 2015; Jackson och Banaszczyk 2016). Lievrouw (2011) framhåller att ökad tillgänglighet via sociala medier bidragit till att gränsen mellan individuell och kollektiv rörelse, lokal och global nivå, luckrats upp. Underordnade grupper som inte kunnat göra sina röster hörda kan nu mobilisera motstånd. Milan (2015), som undersökt kollektivt handlande på sociala medier, visar att detta skapar vi-känsla, och Jackson och Banaszczyk (2016) menar att de många personliga berättelserna påverkar den sociala konstruktionen "kvinna" som inte längre kan betraktas som en persons isolerade upplevelse, utan måste ses som ett sammanhang av många liknande berättelser. Flera studier diskuterar kritiskt möjligheter och begränsningar med #metoo. Zarkov och Davies (2018) ställer frågor som: Vem tillåts tala? Hur ska vi förstå #metoo som kollektiv rörelse? De lyfter fram hur det skett ett skifte från grundandet av #metoo

med fokus på svarta kvinnors utsatthet för sexuellt våld, till hur #metoo i sitt inledande skede framförallt gav röst till inflytelserika kvinnor inom film- och mediabranschen. Alla har inte har samma tillgång till (sociala) medier och de som är mest utsatta och löper störst risker kan förbli tysta. Zarkov och Davies ser också en risk för ett tilltagande personfokus, både i relation till den som berättar om övergrepp och den som anklagas. Hearn (2018) lyfter fram att i likhet med forskning kring sexuella trakasserier, synliggjorde #metoo inledningsvis främst trakasserier inom manligt dominerade professioner med fokus på kända män, medan professioner där främst kvinnor arbetar hittills underrapporterats. Detta kan bero på stereotypa normer kring genus, femininitet och sexualitet inom dessa områden, men utvecklingen pekar nu mot en ökning i mångfalden av berättelser även inom dessa områden. Mendes, Ringrose och Keller (2018), som studerar sociala medieplattformars betydelse för nätverkande och organisering mot sexism och våldtäktskultur, menar att kraften och omfattningen av #metoo förvånat dem. Det finns ett ökat engagemang och motstånd i dessa digitala rum, samtidigt som aktivismen är komplex med olika plattformar, syften och områden. Även om det kan vara teknologiskt möjligt att använda dessa plattformar, så kvarstår emotionella, mentala och praktiska hinder som legitimerar specifika röster, perspektiv och erfarenheter. Mendes, Ringrose och Keller, som intervjuat deltagare i #BeenRapedNeverReported, finner att både de egna skrivna vittnesmålen, liksom läsningen av andras berättelser varit känslö-

mässigt krävande och det fanns en rädsla för att bli attackerad för att ha ett feministiskt perspektiv. Gill och Orgad (2018) framhåller att #metoo redan lett till förändringar. Enskilda kvinnors berättelser och psykologiska diskurser om kvinnors sätt att vara har utmanats. En del högt uppsatta män har ställts till svars, organisatoriska förändringar och normkritiskt förändringsarbete har initierats inom flera områden.

Material, metod och etiska överväganden

Studien bygger på vittnesmål publicerade på #orosanmälans hemsida via den öppna offentliga bloggplattformen Tumblr (<https://www.metoo-orosanmalan.nu>). Utifrån studiens syfte har vi gjort ett urval av de 100 första vittnesmålen (hämtade 2018-03-18) och numrerat dem i stigande ordning från 1 till 100 när vi arbetat med dem i analysen. Berättelserna varierar från några ord till mer detaljrika beskrivningar. De har publicerats av enskilda personer och finns även som videoinspelningar med skådespelare i syfte att anonymisera författaren. Vi har valt att enbart analysera de självbiografiska textberättelserna och inte visuella rösttolkningar, eftersom de bidrar med andra dimensioner av narrativ analys. Materialets karaktär innebär att vi inte vet hur de personer som skrivit vittnesmålen själva tillskriver sig genus- eller andra identiteter.

Bearbetningen av materialet är inspirerad av Georgakoupoulous (2015) narrativa analys av *små berättelser* i sociala medier. Utgångspunkten är den poststrukturalistiska kunskapssynen på det fragmentiserade, kontextspecifika och performativa.

Små berättelser är icke- eller multilinjära och framåtsyftande och sam-konstruerar händelseförloppet i relation till aktörer och publik. Små historier, menar Georgakopoulous (2015), växer ofta fram som motberättelser mot dominerande narrativ. De bryter mot förväntningar om vad som kan sägas i en specifik situation och ställer krav på mottagarens förmåga att lyssna (jämför Lafrance och Mckenzie-Mohr 2014). Denna ansats ligger i linje med materialet i #orosanmälan som kännetecknas av korta berättelser i ett sammanhang av sam-konstruktion genom olika former av utsatthet och makthandlingar. Georgakopoulous (2015) framhåller att små berättelser på sociala medier har potential att läsas och spridas och bygga framåtsyftande berättelser som bidrar till förändring. Analysstrategin innehåller tre steg: Det första steget ställer frågan om *hur och vad som berättas*, hur handlingen skapas i interaktion med andra i berättelsen samt intertextualitet i relation till andra berättelser. Det andra steget fokuserar på betydelsen av *plats (site) relaterat till det sociala rummet* för att fånga situationens fysiska sammanhang och berättarens kommunikativa uttrycksätt. Det tredje steget analyserar *berättaren som aktör och karaktär* i sin egen berättelse. Det handlar om hur tankar, förhoppningar, önskingar och rädslor tar sig uttryck i en social och kulturell grupp. Vittnesmålen från #orosanmälan har karaktären av det som Georgakopoulous (2015) beskriver som små berättelser. De följer oftast inte en sekvens med början, mitten och slut, de har olika omfattning och är i sin fragmentise-

rade form publicerade i daterad ordning. I analysprocessen har vi uppmärksammat hur och vad som berättas, interaktionen i det sociala rummet som innefattar en iscensättning av sexuella trakasserier där den som utsätts och utsätter är aktörer, men även kollegor, föreläsare och chefer. Berättarens tankar, önskingar och rädslor är centrala för att förstå sexuella trakasserier som makthandlingar. I analysen visar vi hur en heteronormativ praktik sammanlänkad med ålder och rasifiering iscensätter sexuella trakasserier utifrån att personer *läses som kvinnor*. Vi förstår ”läsningar” som stiliserade akter där kroppen tillskrivs sexualiserade betydelser i ett sammanhang av ojämlika maktrelationer iscensatta av aktörer i sociala rum.

Studien aktualiserar etiska överväganden som vi diskuterat med vägledning av Association of internet researchers etikdokument (AoIR 2012) samt Boddys och Dominellis (2017) resonemang om hur sociala medier aktualiserar *nya etiska rum* för forskning. En central etisk fråga handlar om forskarens tillgång till en social nätgemenskap. #Orosanmälan är en offentlig online-gemenskap och utifrån materialets offentliga karaktär har vi inte informerat administratörerna eller inhämtat samtycke från de personer vars berättelser vi citerar. Vi har diskuterat risken med oavsiktliga konsekvenser, relationen mellan privat och offentligt, värdighet och respekt. Eftersom berättelserna är självbiografiska och handlar om sexuella trakasserier, så är de trots sin offentliga karaktär känsliga och kontextberoende. Vi har kritiskt reflekterat kring att publiceringen av vår studie innebär ytter-

ligare ett steg av offentliggörande utanför det sociala rum där de publicerats, och risken för igenkännande, både av de som utsatts för sexuella trakasserier, kring-personer och de som begått trakasserierna. Utifrån det övervägandet har vi tillämpat etiska principer i linje med AoIR (2012) och Boddy och Dominelli (2017). Vid urval av citat har vi inte tagit med beskrivningar som innehåller detaljerad information om händelseförlopp, personer och platser där vi bedömt att risken för igenkännande är hög. Samtidigt är vi medvetna om att det genom att söka på delar av en specifik berättelse går att hitta den och läsa den i helhet. Alternativet att inte använda citat skulle innebära att det akademiska artikelspråket skulle dominera och förmodligen också motverka #metoo:s betydelse som feministisk digital rörelse att delge berättelser och att skapa förändring.

Sexuella trakasserier som stiliserade kroppsakter

I den första delen av analysen visar vi hur gravida, unga, rasifierade och lesbiska kroppar står i fokus för iscensättningar av sexuella fantasier i olika arbetsrelaterade sammanhang av ojämlika maktrelationer. En gravid kvinna får utstå sexualiserande kommentarer från kollegor och chefer. Hon skriver:

En kollega reagerade när jag dök upp gravid på jobbet. Han sa att jag var bland det sexigaste han sett då han går igång på gravida tjejer. Han berättade mer om sitt sexliv. Jag bad honom stoppa då jag blev obekvämt och han gick, men kom strax tillbaka. Då sa han att han måste få känna på mig. (23)

I berättelsen framgår hur kvinnans gravida kropp står i fokus för ett sexualiserande tilltal. Mannen trakasserar först verbalt genom det generaliserande uttalandet att han ”går igång på gravida tjejer” och tvingar kvinnan att lyssna till en beskrivning av hans ”sexliv”. Det sker ett kort avbrott i trakasserierna när kvinnan ber ”honom stoppa” då hon känner sig ”obekvämt”. Trakasserierna avbryts, men han återkommer för att fortsätta.

Det förekommer i flera berättelser att unga kvinnliga klienter beskrivs genom ett sexualiserande och kränkande språkbruk inför kollegor. I en situation kommenterar en man i 50-årsåldern som arbetar på ett hem för vård och boende en femtonårig klients ”nyinköpta stringtrosor” (17). Kollegan som berättar skriver:

Till historien hör att nästan alla tjejer på boendet hade svårt med gränser, de hade ofta blivit utnyttjade eller på annat sätt använt sin sexualitet i unga år som ett sätt att förhålla sig och få uppmärksamhet av män. Detta var något som vi andra i personalen arbetade mycket med. Min kollega spädde snarare på detta beteende. (17)

En annan situation handlar om en manlig personal på ett behandlingshem som inför kollegor kommenterar en femtonårig klient som varit på rymmen med orden: ”En sån snygg tjej, hon kan säkert bli en fin hora” (1). En annan berättelse vittnar om hur en högt uppsatt manlig kollega har för vana att komma in prata om kvinnliga klienter genom att han ”skojade och ojade sig om vilka billiga kvinnor de [klienterna] var. [...] Inget mot mig personligen alltså, men så fruktansvärt olämpligt, kränkande och obehagligt” (16).

En fördjupad analytisk förståelse av hur den kvinnliga kroppen ”läses” vid iscensättningar av sexuella trakasserier är det som Butler benämner den stiliserade kroppens yta. Kroppsliga konturer, uttryck och gester ”skapar illusionen av ett könsbestämt jag”, menar Butler (1990: 200), och Krekula (2007) lyfter fram att det ofta är unga kvinnors kroppar som står i fokus för sexualiserande praktiker, medan äldre kvinnor osynliggörs. I vårt empiriska material framgår hur den unga, och den unga gravida, kvinnokroppen, står i fokus för ett sexualiserande önskat tilltal. Den femtioåriga man som kommenterar en femtonårig klients stringtrosor som sexiga använder klädesplagget i en fantasi om unga tjejer och den manlige personal som gör uttalandet om en kvinnlig ung klient att hon ”kan säkert bli en fin hora” använder sin överordnade maktposition som behandlare gentemot en klient.

I andra berättelser förekommer rasifierande och homofoba sexuella fantasier och kränkningar. I en situation beskrivs hur en manlig personal på ett hem för vård och

boende berättar för kollegor och klienter att han planerar att ”importera” en fru till Sverige. På kvällarna visar han olika bilder på kvinnor för klienterna. Han bedömer deras utseende och kroppar, uppmuntrar klienterna att göra detsamma och efterfrågar deras åsikter. Det framgår att mannen verkar tycka att denna ”aktivitet” blir allt roligare ju fler gånger en kollega påtalar dess olämplighet (30). En annan situation handlar om hur en kvinna som lever i en samkönad relation utsätts för kränkningar där hennes relation används av en man som målar upp det som ett sexualiserat drömscenario. Kvinnan skriver att hon berättat i förtroende för några kollegor att hon lever tillsammans med en annan kvinna och hur hon senare får utstå sexuella trakasserier: ”En av dom började då göra närmanden så fort vi var ensamma. Han sa saker som att ’han alltid drömt om att få ligga med ett lesbiskt par’. Han visade bilder på sitt kön och tjatade om att få träffa min tjej” (74).

Som Brah och Phoenix (2004) lyfter fram görs rasifierande praktiker möjliga genom rangordning och värdering av kvinnor i en geopolitisk globaliserad kontext. Detta gör det möjligt för en man att tala om ”import” av en fru som en normativt giltig andrafriserande och exotiserande praktik. Han visar bilder för de klienter på boendet som han arbetar med för att göra dem delaktiga i sexualiseringen av den kvinnliga kroppen som objektifieras och avhumaniseras genom att omtalas som en vara. I scenen med kvinnan som lever i en samkönad relation framgår hur den heterosexuella manlighetens

sexualitet skapas utifrån maktrelationer av överordning och underordning. Att mannen försöker tvinga sin sexualitet på två kvinnor i en samkönad relation tydliggör ett heteronormativt antagande om en obligatorisk heteronormativitet (Butler 1990). Det framgår hur sexuella trakasserier uppstår som performativa handlingar som skapar sociala rum genom att olika aktörer berättar, ser, känner och tänker. I en situation upplever berättaren händelseförloppet som ”olämpligt, kränkande och obehagligt” (16) och i båda berättelserna används bilder för att förstärka objektifiering av kvinnokroppen och befästa om manlig överordning. Samtidigt visar forskning att publiceringen av de många berättelserna i #metoo utmanar de binära och förtryckande normer som tas i bruk för att legitimera sexuella trakasserier (se exempelvis Lievrouw 2011; Jackson och Banaszczuk 2016).

Analysen av berättelserna i #orosanmälan visar hur män går till försvar och motangrepp i olika situationer när kvinnor gör motstånd genom att säga ifrån eller att berätta för andra om händelsen (jämför Bondestam 2004; Andersson 2007). Det kan handla om att förminska kvinnans upplevelse, bortförklara sitt eget beteende, skuldbelägga kvinnan eller visa ökad aggressivitet. En kvinna beskriver hur hon ”konfronterade honom men han kunde inte förstå hur det kunde upplevas som övertramp, han ville ju bara vara vänlig” (19). I en situation där en kvinna konfronterat sin manliga kollega som trakasserat henne sexuellt, säger han: ”[...] projicera inte ditt tidigare övergrepp av

din pappa på mig” (77). I en annan berättelse framkommer att en manlig kollega sagt att han ”efter att han slutat sin tjänst hos oss, att han runkat på vårt konferensbord sin sista dag innan han gick från kontoret” (84). I de 100 berättelser som ingår i studien framkommer att två män avskedats. I ett fall har en man sexuellt trakasserat flera kvinnliga kollegor: ”Han fick inte sparken förrän ett par manliga kollegor hört honom tala om en kvinnlig kollega som denne ville ha sex med. Kvinnornas klagomål blev aldrig tagna på allvar men männens blev.” (3) Det är oklart utifrån den andra berättelsen om mannen fick sluta sitt jobb på grund av sexuella trakasserier eller av andra skäl. Två män omplaceras inom samma verksamhet och tre har fått en tillsägelse av sin chef eller annan person med ledningsansvar. I flera berättelser uttrycker kvinnor att de har fått nog av sexuella trakasserier och övergrepp, att de sökt stöd hos kollegor och att det kollektiva motståndet växt när det visat sig att andra kollegor blivit utsatta av trakasserier från samma manliga kollega. Bland vittnesmålen finns ett flertal berättelser där trakasserierna rapporterats till chefen, facket eller polisen och att de skulle agera med mer motstånd om de blev utsatta igen.

Arbetsplatsens genusnormer och tystnadskultur vid sexuella trakasserier

I denna del av analysen fördjupas kunskapen om hur arbetsplatsens genusnormer och organisationskultur legitimerar sexuella trakasserier genom att tillåta och normalisera en sexualiserande jargong samt hur

hot och rädsla utgör ett maktspråk som används för att hålla genusnormer på plats. Vi inleder med två situationer där en sker enskilt mellan två kollegor och en annan öppet vid socialförvaltningens julfest.

En vinterdag var jag torr runt munnen. Han började skämta om att det såg ut som intorkad sperma och sade att han gärna hjälpte mig med att lära upp mig på andra vis också. Med glimten i ögat såklart. Jag kände mig förlägen men skrattade ändå med. (64)

Jag är för första gången på socialförvaltningens julfest. När jag ska gå ställer jag mig vid bordets kortsida, lutar mig fram och säger några avslutande ord till mina kollegor. Då ställer sig en man bakom en av mina kollegor och ler gillande. ”Det ser bra ut det där”, med blicken mot mina bröst. När jag ska gå tar han tag i min arm, leder mig tillbaka till bordets kortsida, går tillbaka till där han stod innan och säger ”luta dig fram så där igen”. Jag är helt överrumplad av situationen. Ingen av mina kollegor (som alla hör och ser) reagerar eller säger något. (58)

I den första berättelsen är kvinnans mun i fokus, där ”torr runt munnen” omvandlas till ”intorkad sperma”, alltså antydningar om att hon utfört oralsex. Det är utifrån en överordnad position mannen kan erbjuda sig att ”lära upp” kvinnan. Den andra situationen sker inför kollegor på socialförvaltningens julfest. Här används både tal och fysisk kraft för att tvinga kvinnans kropp in i en sexualiserande posering där bröstets synlighet är i fokus. Som Butler (1990) diskuterar blir heteronormativ sexualitet till genom stiliserade performativa sociala praktiker. I de situationer vi beskrivit ovan visas hur specifika delar av kroppen tillskrivs sexualitet på ett sätt som disciplinerar kvinnor till underordning och lydighet. I situationerna ovan blir det också tydligt hur sceniska sexuella trakasserier är till sin karaktär. Det är rimligt att anta att kvinnan som för första gången besöker socialförvaltningens julfest (58) utsätts för trakasserier i ett tidigt skede av sin anställning. I den första situationen beskrivs hur kvinnan blir ”förlägen” men ”skrattar med” och i den andra situationen blir kvinnan ”överrumplad” och beskriver hur ingen av kollegorna reagerar eller ingriper.

Som flera forskare lyft fram så möjliggör arbetsplatsens tystnadskultur och personer i omgivningen sexuella trakasserier (Andersson 2007; Bondestam och Lundqvist 2018). I likhet med några av berättelserna i båda dessa analysavsnitt framkommer att kring-personer inte agerar och att inga åtgärder vidtas trots att flera kollegor är närvarande när kvinnor blir förlöjligade, misstrodda eller utsätts för bestraffningar och hot av överordnade. Det handlar om utfrysning,

att bli nekad förlängd anställning och ifrågasatt i sin professionalitet. En kvinna skriver att hon berättade ”för en chef som sen tog det vidare, fick då höra från ledningen att jag kanske inte va lämplig att jobba inom kriminalvården om en sådan händelse [sexuella trakasserier] kändes så obehaglig” (5). I andra fall berättar kvinnorna att de själva valt att säga upp sig för att de mått så dåligt, medan männen ofta arbetat kvar och gjort karriär. I flera berättelser framkommer att chefen tagit förövarens parti. En kvinna berättar:

En kollega kommer till jobbet och berättar att han funderat hela natten på om han ska skada mig, han uppger att han till och med funderat på att döda mig. Tar upp det med min chef som tittar på mig och säger ”du är verkligen viktig för honom, han bryr sig verkligen om dig” samtidigt som hon säger det ler hon. (67)

I en annan situation berättar en kvinna att en manlig kollega som hon konfronterat efter att han trakasserat henne gått till sin kvinnliga chef och sökt stöd: ”Hon [chefen] kallar mig till sig och säger med tårar i ögonen att jag inte får säga så till honom, hon avslutar mötet med orden ’du vet ju hur han är.’” (69) I berättelserna framkommer situationer där chefer utsatt kvinnor för sexuella anspelningar, inviter och närmanden. En kvinna berättar om ”[c]hefen som smsar mig och vill ha mig och ta mig hårt. Vi har inte och har aldrig haft en relation” (56). En annan beskriver att hennes före detta verksamhetschef systematiskt utsatte de kvinnliga kollegorna för sexuella trakasserier i flera år. Verksamhetschefen gjorde ”en tydlig maktmarkering att det är HANS företag och att det är HAN som bestämmer vilka som får vara kvar och under vilka omständigheter. De som inte går med i hans spel blir utfrysade (såsom jag blev)” (15). Det maktmissbruk som sker vid sexuella trakasserier kan användas för att utöva makt över kvinnan om hon vill söka nytt jobb. En kvinna skriver hur hon tvingas hitta strategier för att komma undan sin chef som förväntar sig ”betalt” efter att hon fått ett ”extra uppdrag”:

Jag blev som ung utvald till ett extra uppdrag. Jag var väldigt glad och hedrad över det. Tills den dagen det gick upp för mig att min manliga chef ”ville ha betalt” för att han ”varit snäll”. Jag lyckades komma undan hans famn. Jag tvingades hela tiden efter det att försöka hålla mig så långt ifrån honom i rum och alltid försöka undvika vara ensam med honom. Efter ett par månader sa jag upp mig. Sa inget till någon eftersom det var min chef som skulle skriva mitt arbetsintyg och ge mig referens till nästa anställning. (70)

I berättelserna vittnar kvinnorna om att de inte vågar anmäla sexuella trakasserier. ”Jag vågade inte berätta för min chef som uttalat att män generellt är misstänkliggjorda i vårt fält och att hen särskilt vill anställa män för att uppnå jämställdhet på arbetsplatsen.” (62) I en annan situation framgår hur talet om kränkningar används för att underbygga talet om trakasserier: ”Vid ett möte om kränkningar tyckte han att det började bli löjligt med alla ’kränkningar hit och kränkningar dit’. Varpå han säger till mig ’om jag kallar dig för hora, blir du kränkt då?’ Jag som vanligtvis har svar på tal fick slut på ord.” (82)

Situationerna vittnar om beroendeställningars betydelse och visar hur ojämlika genusrelationer reproduceras av den som utsätter kvinnan för trakasserier, men också görs möjliga utifrån kollegors och chefers underlåtenhet att agera. I vissa fall framstår det som en lång kedja av händelser där de kvinnor som utsatts för trakasserier en gång försöker hitta strategier för att det inte ska ske igen. Flera studier visar att sexuella trakasserier kan pågå under lång tid (Bondestam och Carstensen 2004; Andersson 2007; Bondestam och Lundqvist 2018). I situationen där en ung kvinna blivit utvald till ett extra uppdrag av sin chef vill han ”ha betalt för att han varit snäll”. Beroendesituationen som finns i referenstagning för att komma vidare till ett nytt jobb gör att det finns ett underliggande hot om bestraffning om kvinnan gör motstånd, säger ifrån eller anmäler händelsen. Det framgår att flera kvinnor avslutar sina anställningar samtidigt som de män som begår trakasserier fortsatt gör karriär. I exemplet där en man vid ett möte som handlar om kränkningar säger ”om jag kallar dig för hora, blir du kränkt då?” visas hur öppet irritation och ilska över frågor som rör kränkande särbehandling kan behandlas. Att ha ett engagemang för jämställdhet och feminism kan kommenteras eller utgöra grund för sexuella trakasserier. En man som gett en kvinna ”önskad massage” uttrycker sig så här: ”[N]u får man passa sig så att det inte blir en me too på denna. Hehe.” (27) En kvinnlig student beskriver hur en manlig lärare utnyttjar sin maktställning. Det är i samband med bildandet av en feministisk grupp som den manlige läraren ger kommentarer och ”glirningar”, vilket innebar att gruppen ”förlöjligades” inför andra studenter. Läraren beskrivs ha en ”uppenbar maktposition” och ska examinera medlemmar i gruppen. Vid ett tillfälle vill han vara med vid gruppens möte. I samband med mötet uttalar han sig om att ”kvinnor säger nej när de menar ja” (57). En annan student skriver att en person i ledarskapsposition på socionomutbildningen försökt förhindra att hennes grupps arbete med feministiskt perspektiv fick läggas fram. De hade även intervjuat institutionens professor:

Prefekten på skolan blev mycket upprörd över vårt arbete. Alltså upprörd över att vi gjort det, inte på vad som sas från institutionens professorer. Det var först

efter att vi hotat med att ta de bandade intervjuerna till media som vi tilläts lägga fram vårt arbete. Min dröm om en doktorandtjänst så småningom dog där och då och jag har avskytt akademien sen dess. (52)

Holland och Cortina (2013) uppmärksammar hur kvinnors engagemang i feministiska frågor och feministisk aktivism kan påverka deras utsatthet vid sexuella trakasserier. I berättelserna ovan visas hur studenters intresse för feministiska perspektiv eller att starta feministiska grupper leder till trakasserier. Här används förlöjliganden inför andra studenter och examinatornsrollen skapar ett tydligt överläge. Att vara närvarande vid gruppens möte och göra sexistiska stereotypa uttalanden om att ”kvinnor säger nej när de menar ja” undergräver det feministiska kunskapsprojektet. I båda situationerna kränks och disciplineras studenter med ett feministiskt kunskapsintresse.

Studier i socialt arbete (Pease 2011; O'Reilly och Garrett 2017) lyfter fram det spänningsförhållande som finns i socialt arbete kring genus och feminism och en syn på en maskulinitet som underbygger ojämlikhet. I berättelserna framkommer att det finns en genusarbetsdelning och nedvärderingar kring kompetens och lön utifrån vad som anses vara kvinnliga respektive manliga uppgifter. Kvinnorna förväntas göra kaffe och vara sekreterare. Kränkande kommentarer kan vara direkt kopplade till negativa förväntningar om vad en kvinnlig socionom kan förvänta sig i det framtida yrket. En kvinna skriver: ”När du tappat räkningen på hur många gånger orden 'lilla gumman' använts mot dig av äldre professionella män som du ska samverka med kring en klient.” (71) En annan berättar: ”När jag varit anställd i några veckor säger en av de manliga cheferna: du vet att du är snyggast av alla här va? Det är därför du är anställd.” (27) En annan berättar om att chefer på gruppmöten sagt ”att det egentligen borde vara män som arbetar inom vår sektor då klienterna inte respekterar kvinnor” (20). Nedvärderande sexualiserande tal synliggörs i hur den framtida lönesituationen för kvinnor förmedlas på följande sätt av en manlig lärare i en undervisningssituation. Han säger till kvinnliga studenter

[att vi] inte kunde förvänta oss vare sig uppskattning eller hög lön i vårt kommande yrke. För att tydliggöra kontrasterna berättade han om någon manlig direktör som tjänade 60 000kr i månaden. Jag sträckte kavat upp handen och påstod att jag en dag visst skulle tjäna 60 000. Lärarens förlöjligande respons var att det kanske skulle vara möjligt om jag prostituerade mig. (92)

Berättelserna ger inblickar i olika organisationskontexter av tystnadskultur där kollegor och chefen ser eller har kännedom om sexuella trakasserier utan att

ingripa eller tar den trakasserande mannens perspektiv. Män i ledarpositioner utnyttjar sin maktställning för att trakassera kvinnliga socialarbetare och studenter. Vi identifierar i flera fall tystnad och passivitet från kring-personer i omgivningen och ansvariga chefer (jämför Andersson 2007; Bondestam och Lundqvist 2018). Detta underbyggs av att kvinnorna, inklusive kvinnliga chefer, ”inte vill förstöra stämningen”, det Butler (2005) identifierar som en tyst kollektiv överenskommelse som bevarar ojämlika genuskonstruktioner. Tidigare forskning konstaterar att akademien utåt sett uppfattas som en jämställd plats med kunskap om vad jämställdhet innebär, men att det ändå finns ojämlikhet inom akademien, där män får fördelar (Bondestam och Carstensen 2004; Brunnberg 2013). En del kvinnor skriver att de är rädda att säga ifrån för att det skulle påverka deras framtida yrkesliv negativt. En annan anledning som återkommer är ”för att man inte vill ’förstöra’ för förövaren” (91).

Carstensen (2016) tar upp svårigheten i att bevisa att sexuella trakasserier har skett, då det sällan finns bevis. Berättelserna i #orosanmälan visar hur sexuella trakasserier, både verbala och fysiska, kan ske öppet och inför andra kollegor, ledningspersoner, eller inför studentgrupper. Det tal genom vilket sexuella trakasserier iscensätts varierar, från sexualiserande och nedvärderande kommentarer och insinuationer till dödshot. Carstensen (2016) konstaterar att avsaknaden av en allmän definition skapar en otydlighet om vilket beteende som räknas som sexuella

trakasserier. Birinxhikaj och Guggisberg (2017) menar att det kan finnas sexuella undertoner på en arbetsplats, från flirtande till uttalade sexuella trakasserier, och som Wood och Moylan (2016) framhåller kan reaktioner pendla mellan att bli tyst eller skratta med. Socialt arbete utgör en yrkesprofession och en utbildningskontext där kvinnor är i majoritet, men i ett sammanhang av ojämlika relationer. Det finns ett spänningsförhållande mellan att kvinnor är i majoritet och män i minoritet som kommer till uttryck i berättelserna. Kvinnor i ledarskapsposition tenderar att försvara och förminska händelser av sexuella trakasserier, bland annat för att inte bidra till att misstänkliggöra män i socialt arbete.

#Metoo, socialt arbete och konsten att avsätta genusnormer

Syftet med denna studie varit att synliggöra, analysera och kritiskt reflektera kring #orosanmälan motståndsberättelser om sexuella trakasserier. Studien bidrar med ny kunskap om hur sexuella trakasserier iscensätts i sammanhang av ojämlika maktrelationer inom akademien, på socionomutbildningen och på arbetsplatser inom det sociala arbetets fält. Teoretiskt problematiseras den obligatoriska heterosexualiteten som en performativ praktik som är beroende av att upprepas för att bibehålla sin makt. Studien visar hur iscensättandet av sexuella trakasserier kan förstås som stilerade kroppsakter riktade mot gravida, unga, rasifierade och lesbiska kroppar. Detta görs möjligt genom bilder, fantasier och drömscenarier

underbyggda av heteronormativt begär. Det empiriska materialet visar att sexuella trakasserier kan vara både enskilda och återkommande händelser, och att de kan utgöra ett hot över längre tid, men också att de är föremål för motstånd och avbrott.

Det är viktigt att lyfta fram det spänningsförhållande som finns inom socialt arbete, där kvinnor är i majoritet, men där sexuella trakasserier riktas mot kvinnor som arbetstagare, studenter och klienter [...].

Butler (2004: 282) ställer frågan: "[...] varför uppträder motstånd i en form som så lätt kan tas över av motståndaren?" och menar att en möjlig strategi är att ge situationen ett nytt namn "där motstånd organiseras utifrån sina tidigare misslyckanden". Vi menar att #metoo är ett namn på en rörelse i vår samtid där de många små berättelserna formar en kollektiv kraft med subversiv potential att *avsätta* förtryckande och begränsande diskurser som underbygger genus- och heteronormativitet, ålderism och rasifiering. De som utsatts för sexuella trakasserier gör motstånd genom att skriva och offentliggöra sina berättelser (jämför LaFrance och McKenzie Mohr 2014). På så sätt utmanas objektifieringen: berättelserna skapar subjekt som talar, konfronterar, protesterar och fysiskt försvarar sig; subjekt vars berättelser kan cirkulera, delas, lyssnas

till och skapa engagemang hos läsaren att agera mot sexism, rasism och ålderism.

Även om vår studie grundar sig på ett begränsat empiriskt material, så framkommer ny viktig kunskap kring hur olika aktörer agerar vid sexuella trakasserier för att *skapa det sociala rum* där det görs möjligt. Ofta är flera personer närvarande och personer i olika maktpositioner bidrar till att trakasserier kan ske, fullföljas, upprepas eller avbrytas. Frågor kring plats, rum, språk och aktör behöver undersökas i framtida studier, inte minst hur sexuella trakasserier riktas mot studenter, brukare och klienter inom det sociala arbetets organisationer behöver belysas och förebyggande åtgärder behöver utvecklas. Det är viktigt att lyfta fram det spänningsförhållande som finns inom socialt arbete, där kvinnor är i majoritet, men där sexuella trakasserier riktas mot kvinnor som arbetstagare, studenter och klienter, och där både män och kvinnor i ledarskapsposition bidrar till att upprätthålla ojämlika maktrelationer. Nedvärderande synsätt på kvinnors kompetens och en ojämlik genusarbetsdelning samt kränkande kommentarer om vad en kvinnlig socionomstudent kan förvänta sig i det framtida yrket bidrar till detta. Det är bemötanden och synsätt som går emot utbildningens och professionens grundläggande utgångspunkter om respekt, värdighet, jämlikhet och frigörande av resurser (IFSW 2014, 2018). I likhet med tidigare studier (Andersson 2007; Carstensen 2016; Bondestam och Lundqvist 2018) visar #orosanmälan hur sexuella trakasserier spänner över en mång-

fald av situationer och iscensätts på många olika sätt, vilket gör att frågan om definitionen av sexuella trakasserier och könskränkande behandling aktualiseras och att sexuella trakasserier ses i ett större sammanhang av sexualiserat våld (jämför Hearn 2018). Studien visar också på negativa följdverkningar. Kvinnor tvingas hitta strategier för att hantera potentiella hot, stå ut med trakasserier av rädsla att förlora jobbet eller få negativa referenser vid jobbansökningar. Vidare aktualiseras frågan om risker att utsättas för sexuella trakasserier om en visar intresse för genus och feminism i socialt arbete vid universitetsstudier (jämför Holland och Cortina 2013). Det krävs, som Wood och Moylan (2016) framhåller, att frågan om sexuella trakasserier tas på allvar, synliggörs och att förebyggande strategier implementeras i socialt arbete. Studien utmanar den dominerande diskursen om socialt arbete som en akademisk disciplin och profession som uppfyller värdena om mänskliga rättigheter, social rättvisa, respekt och värdighet när sexuella trakasserier undersöks ur ett inifrånperspektiv.

Referenser

- Andersson, Anneli (2007) *"Vi blev antagligen för många": könskränkande behandling i akademisk miljö*. Diss. Företagsekonomiska institutionen, Uppsala universitet.
- AoIR (Association of internet researchers) (2012) *Ethical decision making and internet research 2.0: Recommendations from the AoIR ethics working committee*. <https://aoir.org/reports/ethics2.pdf> [29 mars 2019].
- Birinxhikaj, Mimosa, Guggisberg, Marika (2017) The wide ranging impact of sexual harassment in the workplace: an Australian pilot study. *International Journal of Employment Studies* 25(1): 6–26.
- Brå (Brottsförebyggande rådet) (2018) *Kriminalstatistik 2017: anmälda brott*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Boddy, Jennifer, Dominelli, Lena (2017) Social media and social work: the challenges of a new ethical space. *Australian Social Work* 70(2): 172–184.
- Bondestam, Fredrik (2004) Signing up for the status quo? Semiological analyses of sexual harassment in higher education – a Swedish example. *Higher Education in Europe* 29(1): 133–145.
- Bondestam, Fredrik och Carstensen, Gunilla (2004) *Från sexuella trakasserier till könskränkande processer: om kön, utsatthet och normalitetens våld*. Working Paper Series 1. Uppsala universitet: Sociologiska institutionen.
- Bondestam, Fredrik och Lundqvist, Maja (2018) *Sexuella trakasserier i akademien: en internationell forskningsöversikt*. Vetenskapsrådet.
- Brah, Avtar, Phoenix, Ann (2004) Ain't I a woman? Revisiting intersectionality. *Journal of International Women's Studies* 5(3): 75–86.
- Brunnberg, Ellinor (2013) *Om socionomutbildningar, forskarutbildningar och samtliga avhandlingar i socialt arbete 1980–2012*. Rapport. Mälardalens högskola.
- Butler, Judith (1990) *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*. New York and London: Routledge.
- Butler, Judith (2004) *Undoing gender*. New York: Routledge.
- Butler, Judith (2005) *Könet brinner! Judith Butler. Texter i urval av Tiina Rosenberg*. Stockholm: Natur och kultur.
- Carstensen, Gunilla (2004) *Sexuella trakasserier finns nog i en annan värld*. Diss. Eslöv: Gondolin.
- Carstensen, Gunilla (2016) Sexual harassment reconsidered: the forgotten grey zone. *NORA: Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 24(4): 267–280.
- Cumings Manfield, Katherine med flera (2017) What constitutes sexual harassment and how should administrators handle it? *Journal of Cases in Educational Leadership* 20(3): 37–55.
- de los Reyes, Paulina, Molina, Irene och Mulinari, Diana (2002) *Maktens olika förklådnader: kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige*. Stockholm: Bokförlaget Atlas.
- Georgakopoulou, Alexandra (2015) Small stories research: methods – analysis – outreach. De Fina, Anna och Georgakopoulou, Alexandra (red) *The handbook of narrative analysis*. West Sussex: John Wiley & Sons.
- Gill, Rosalind, Orgad, Shani (2018) The shifting terrain of sex and power: from the 'sexualization of culture' to #MeToo. *Sexualities* 21(8): 1–12.
- Globala målen för hållbar utveckling (2015) Förenta nationerna. Agenda 2030. <https://www.globalamalen.se> [2019-08-23].

Hearn, Jeff med flera (2012) Hegemonic masculinity and beyond: 40 years of research in Sweden. *Men and Masculinities* 15(1): 31–55.

Hearn, Jeff (2018) You, them, us, we, too? ...online-offline, individual-collective, forgotten-remembered, harassment-violence. *European Journal of Women's Studies* 25(2): 228–235.

Hertz, Magnus och Kullberg, Christian (2012) Organisation och kön. Kullberg, Christian med flera (red) *Genus i socialt arbete*. Malmö: Liber.

Hertz, Magnus och Wallroth, Veronica (2012) Genusmedvetet socialt arbete. Kullberg, Christian med flera (red) *Genus i socialt arbete*. Malmö: Liber.

Holland, Kathryn J, Cortina, Lilia M (2013) When sexism and feminism collide: the sexual harassment of feminist working women. *Psychology of Women Quarterly* 37(2): 192–208.

hooks, bell (1989) *Talking back: thinking feminist, thinking black*. Boston: South End Press.

IFSW (International Federation of Social Workers) (2014) Global Definition of Social Work. <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/> [2019-07-03].

IFSW (2018) Global Social Work Statement of Ethical Principles. <https://www.ifsw.org/global-social-work-statement-of-ethical-principles/> [2019-07-03].

Jackson, Sarah J, Banaszczyk, Sonia (2016) Digital standpoints: debating gendered violence and racial exclusion in the feminist counterpublic. *Journal of Communication Inquiry* 40(4): 391–407.

Krekula, Clary (2007) The intersection of age and gender: reworking gender theory and social gerontology. *Current Sociology* 55(2): 155–171.

Lafrance, Michelle M och McKenzie-Mohr, Suzanne (2014) Women counter storying their lives. Lafrance, Michelle M och McKenzie-Mohr, Suzanne (red) *Women voicing resistance: discursive and narrative explorations*. London och New York: Routledge.

Lievrouw, Leah A (2011) Alternative and activist new media: digital media and society series. *Contemporary Sociology* 41(3): 387–388.

Lindholm, Kerstin (1993) Centralförbundet CSA – ett tidigt kvinnoinitiativ. *Socionomen* 3: 25–32.

Livholts, Mona (2001/2011) *"Women", welfare, textual politics and critique: an invitation to a thinkingwriting methodology in the study of welfare*. Saarbrücken: Lambert Academic Publishing.

Livholts, Mona (2017) "What we learn how to see": a politics of location and situated writing in glocalised social work. Livholts, Mona och Bryant, Lia (red) *Social work in a glocalised world*. London: Routledge.

Livholts, Mona (2019) *Situated writing as theory and method: the untimely academic novella*. London: Routledge.

MacKinnon, Catherine A (1979) *Sexual harassment of working women*. New Haven and London: Yale University Press.

Martinsson, Lena, Griffin, Gabriele och Girilti Nygren, Katarina (2016) Introduction: challenging the myth of gender equality in Sweden. Martinsson, Lena, Griffin, Gabriele och Girilti Nygren, Katarina (red) *Challenging the myth of gender equality in Sweden*. Bristol: Policy Press.

Mendes, Kaitlynn, Rinegrose, Jessica, Keller, Jessalynn (2018) #MeToo and the promise and pitfalls of challenging rape culture through digital feminist activism. *European Journal of Women's Studies* 25(2): 236–246.

Milan, Stefania (2015) From social movements to cloud protesting: the evolution of collective identity. *Information, Communication & Society* 18(8): 887–900.

O'Reilly, Aisling, Garrett, Paul Michael (2017) "Playing the game?": the sexual harassment of female social workers across professional workspaces. *International Social Work* 62(1): 105–118.

#orosanmälan: upprop för socialarbetare. <https://www.metoo-orosanmalan.nu> [2019-08-20].

Pease, Bob (2011) Men in social work: challenging or reproducing an unequal gender regime? *Journal of Women and Social Work* 26(4): 404–418.

SCB (2019) Antal examina – Socionomexamina 2017/2018. https://www.uka.se/statistik--analys/statistikdatabas-hogskolan-i-siffror/statistikomrade.html?statq=https%3A%2F%2Fstatistik-api.uka.se%2Fapi%2Ftotals%2F24%3FUniversity%3D1%2Fyear%3D2017%252F18%26group_slug%3D05e750677fee383f73c651a89286be3d8ee74830 [2019-08-05].

SFS 1991:433 *Jämställdhetslag*. Stockholm. Integrations- och jämställdhetsdepartementet.

SFS 2008:567 *Diskrimineringslag*. Stockholm. Kulturdepartementet.

Strid, Sofia, Åberg, Martin, Holt, Sofia (2014) Våld som postdisciplinärt forskningsfält. *Tidskrift för genusvetenskap* 35(2–3): 2–8.

WHO (2014) *Global status report on violence prevention*. Genève: World Health Organization. https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/status_report/2014/en/ [2019-03-29].

Wood, Leila, Moylan, Carrie (2016) "No one talked about it": social work field placements and sexual harassment. *Journal of Social Work Education* 5(4): 714–726

Zarkov, Dubravka, Davies, Kathy (2018) Ambiguities and dilemmas around #MeToo: #ForHowLong and #WhereTo? *European Journal of Women's Studies* 25(1): 3–9.

Nyckelord

#Metoo, #orosanmälan, sexuella trakasserier, socialt arbete, motståndsberättelser, intersektionalitet, sexualisering av kvinnor, rasialisering, ålderism, organisatorisk tystnadskultur

Sanna Jangland

E-post: sanna_jangland@hotmail.com

Louise Thorén Lagerlöf

E-post: louise.t.lagerlof@gmail.com

Mona Livholts

Avdelning Socialt arbete

Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier

Linköpings universitet

Bredgatan 33

602 21 Norrköping

E-post: mona.livholts@liu.se